

Супрун Д. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної психології та медицини,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ

Супрун М. О.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної педагогіки,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ

З ІСТОРІЇ ЗАПОЧАТКУВАННЯ АКАДЕМІКОМ В. М. СИНЬОВИМ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПЕНІТЕНЦІАРИСТАМИ ОСНОВ ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Орієнтація української науки та освіти на міжнародні стандарти зобов'язує працівників вищої школи, що займаються підготовкою пенітенціарного персоналу, орієнтуватися у своїй діяльності, в першу чергу, на світовий досвід. Так, зокрема ціла низка документів Організації Об'єднаних Націй [3] акцентує увагу на державній проблемі забезпечення висококваліфікованими кадрами установи виконання покарань для неповнолітніх.

У процесі проведення констатуючої частини нашого дослідження нами було виявлено, що окремі навчальні дисципліни містять у своєму змісті елементи дефектології («Пенітенціарна психологія», «Пенітенціарна педагогіка», «Методика виховної роботи із засудженими» та ін.), але чіткого викладу основ даної науки не було виявлено [3]. Виходячи з цього положення, були поставлені завдання щодо створення системи оволодіння курсантами дефектологічними знаннями на всіх головних видах навчальних аудиторних занять: лекції, семінари, практичні заняття, лабораторні заняття та ін., що слугують основою формування теоретичного підґрунтя для практичної діяльності майбутнього офіцера пенітенціарної установи. Генератором цього процесу виступив тодішній перший проректор Київського Інституту внутрішніх справ академік Віктор Миколайович Синьов. Наш Вчитель на початку 90-х років орієнтував колектив педагогів Інституту саме на те, що поряд із лекційними заняттями важливу роль у засвоєнні курсантами дефектологічних знань відіграють семінарські та практичні заняття.

На наш погляд, доцільним є використання всіх основних видів цих занять:

- семінар із поглибленим вивченням цілого ряду навчальних питань;
- підсумковий семінар, що розглядає принципові базові питання методологічного характеру;
- семінар-дослідження з окремих часткових проблем дефектології.

Форми проведення цих занять можуть бути самими різноманітними, оскільки на них мають вплив такі чинники як: тип семінару, зміст навчального матеріалу, досвід і кваліфікація педагога, контингент курсантів. Класичними формами проведення семінару є розгорнута заздалегідь з доведеним планом бесіда, а також прослуховування з подальшим обговоренням повідомлень з

вузлових наукових питань.

Розроблені нами і затверджені відповідними кафедрами тематики семінарських занять дефектологічного характеру орієнтують курсантів на творчий самостійний пошук у сфері дефектологічного аспекту його майбутньої професії.

Виходячи з цього, усні виступи та реферативні роботи курсантів мають нести в собі власний науковий пошук, який підкріплюється методичною допомогою викладача. Саме тому ми акцентуємо увагу курсантів на тому, що вони мають чітко: окреслити актуальність проблеми як в широкому соціальному, так і вузько професійному аспекті; кваліфіковано проаналізувати літературні джерела і чітко визначитися із відповідними дефініціями, з різними науковими підходами до даної проблеми; провести зв'язок із майбутньою самостійною професійною діяльністю; зробити кваліфіковані висновки.

Безсумнівно, головною умовою виступів та рефератів є те, що вони мають носити дискусійний характер: коротке наукове повідомлення має аналізуватися усім колективом, при цьому педагог має зайняти позицію координатора та консультанта.

Ми поділяємо точку зору відомих фахівців у галузі організації навчального процесу ВНЗ МВС України В. Ануфрієва, О. Бандурки та О. Ярмиша [1; 2] стосовно проведення семінарських занять. Зокрема, на наш погляд, доцільно використовувати їх бачення методологічних основ цього виду занять. На думку вчених, при підготовці та проведенні семінарів доцільно орієнтуватися на:

- обґрунтовану цілеспрямованість теми і мети – постановка проблеми, зв'язок теорії з практикою, майбутньою професійною діяльністю курсантів;
- продумане планування – виділення вузлових питань теми, заняття, обґрунтованість змісту, його новизна і актуальність, використання найновішої наукової літератури;
- високий організаційно-методичний рівень семінару, що забезпечує активність, відверту дискусію, насиченість змістом, конструктивний аналіз всіх відповідей і питань, ефективність використання навчального часу;
- раціональний стиль проведення семінару, який допомагає поживленню дискусії, встановленню контакту з учасниками семінару, позитивних взаємостосунків, недопущенню байдужості у їх роботі;
- аргументовані висновки щодо заняття, які мобілізують слухачів та курсантів на подальшу творчу роботу над навчальним матеріалом [2].

Дотримання цих положень, на нашу думку, надасть можливість педагогу здійснити не стільки перевірку знань, скільки розширити їх, закріпити та поглибити той матеріал, який розглядався на лекції і спеціально виноситься на колективне обговорення. Отже, семінар виконує складне психолого-педагогічне завдання – навчити курсантів використовувати знання, що отримані на лекції, вміло володіти засобами наукового пошуку.

Семінарське заняття має багатогранні функції. З метою їх реалізації, на нашу думку, необхідно практикувати варіювання внутрішніх форм проведення занять даного типу. Визначальною умовою успішного проведення семінару є вступне слово викладача, його оцінка виступів курсантів. Викладач повинен чітко професійно визначити проблематику, що вивчається, методично доцільно розставити акценти на вузлових навчальних питаннях.

Зауваження стосовно виступів повинні перш за все спрямовувати хід колективних міркувань; уточнювати суть питання; виявляти точку зору дискусійних сторін; стимулювати творчі рішення навчальних питань.

Здійснюючи підсумок заняття, викладач насамперед має акцентувати увагу майбутніх фахівців на наступних проблемах: характеристика загальних питань пенітенціарної дефектології; оцінка та аналіз виступів окремих курсантів; загальна оцінка проведеного заняття з точки зору активності аудиторії, ступеня її підготовленості, росту культури професійного мислення тощо.

Заключне слово повинне бути обов'язковим у першу чергу з виховних міркувань, оскільки курсанти чекають індивідуальної та колективної оцінки своєї праці.

Особливої практичної значимості набувають ті семінарські заняття, що містять у собі поступове ускладнення їх проведення: від обговорення реферата курсанта із загальних питань дефектологічної науки (1 курс, навчальна дисципліна «Вступ до спеціальності») до семінарів-диспутів із методики організації корекційно-виховної роботи із засудженими, які мають певні порушення психофізичного розвитку (4 курс «Методика виховної роботи з засудженими»).

Ці та інші форми проведення занять сприяють усуненню формального засвоєння знань, що є основою формування професійної майстерності майбутніх фахівців правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Ануфрієв М. І. Становлення, розвиток та основні напрямки удосконалення відомчої багатоступеневої системи підготовки персоналу ОВС. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. № 9. С. 16–20.
2. Ануфрієв М. І., Бандурка О. М., Ярмиш О. Н. Вищий заклад освіти МВС України науково-практич. посіб.. Харків : Університет внутрішніх справ. 1999. 369 с.
3. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основи дефектології. Київ : Вища школа. 1996. 190 с.
4. Бойко-Бузиль Ю. Ю., Супрун М. О. Ювілей академіка Синьова Віктора Миколайовича (до 80-річчя від Дня народження). *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2020. №1. С. 143–150.
5. Sheremet, M., Suprun, M., Suprun, D. Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in Education. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. Sep, 2020.